

ازبکستان

ازبکستان در سال ۱۹۹۱ با اعلام استقلال از شوروی نه تنها وارث مشکلات مشترک باقیمانده برای تمام جمهوری‌های مشترک المنافع از قبیل افت تولید، نزول کیفیت محصولات، رشد تورم و غیره شد، بلکه همچنین با مشکلات خاص اقتصادی خود از جمله اقتصاد تک محصولی و سطح پایین زندگی با وابستگی شدید به واردات محصولات نفتی و مشکلاتی از این قبیل روبه‌رو شد. دولت برای مقابله با مشکلات مذکور و نیل به اقتصاد بازار، برنامه‌های اقتصادی کلان را تدوین کرد. سیاست‌ها و اولویت‌های لازم برای گذار به اقتصاد بازار توسط رئیس جمهور ازبکستان به شرح زیر اعلام شده‌اند.

- اولویت اقتصاد بر سیاست
- جدا بودن سیاست از مناسبات اقتصاد اعم از داخلی و خارجی در دوران گذار به اقتصاد بازار
- دولت مسئول اصلی انجام اصلاحات اقتصادی و تحولات دموکراتیک

پایتخت: تاشکند

شهرهای مهم: سمرقند- بخارا- اندیجان

زبان و خط رسمی: ازبکی / روسی - الفبای لاتین

جمعیت: ۲۸ میلیون نفر

واحد پول: سوم (UZS)

مساحت: ۴۴۷,۴۰۰ کیلومتر مربع

کشور ازبکستان دارای ۱۲ استان (ولایت)، شهر تاشکند و یک جمهوری خود مختار است که عبارت اند از:

۱. شهر تاشکند
۲. ولایت اندیجان
۳. ولایت بخارا
۴. ولایت فرغانه
۵. ولایت جیزک
۶. ولایت نمگان
۷. ولایت نوایی
۸. ولایت کشک‌دریا
۹. ولایت سمرقند
۱۰. ولایت سیردریا
۱۱. ولایت سرخان‌دریا
۱۲. ولایت تاشکند
۱۳. ولایت خوارزم
۱۴. جمهوری خودمختار قره‌قلاپاقستان

دین رسمی و توزیع دینی، مذهبی و قومی: ۸۸ درصد از مردم ازبکستان مسلمان هستند که اغلب آنها شیعه مذهب و بقیه حنفی مذهب می باشند

ترکیب کلی مذهبی: شیعه، حنفی، کاتولیک، ارتودکس، پروتستان، ادونیست، بابتیستها

ترکیب قومی: ترکیب جمعیتی ازبکستان شامل ۸۰٪ ازبک، ۵/۵٪ روس، ۵ تا ۵/۵٪ تاجیک. طبق آمارهای دولت ازبکستان، ۳٪ قزاق، ۲/۵٪ قره قالپاق، ۱/۵٪ تاتار و ۲/۵٪ نیز از سایر اقوام تشکیل می‌دهند. برخلاف آمار رسمی فارسی زبانان ازبکستان ۳۰ تا ۴۰ درصد برآورد شده‌اند. در این کشور بیشتر از ۷۰ قوم و ملیت ساکن هستند.

ترکیب جمعیتی: زنان بیش از نیمی از جمعیت این کشور را تشکیل می‌دهند. ۸۰ درصد زنان و دختران شاغل می‌باشند و از ویژگی‌های سیستم آموزش و پرورش در شوروی سابق فراگیر بودن و یک سطح بودن آن بود که ازبکستان نیز یکی از وارثان آن سیستم می‌باشد.

تاریخ رسمی ازبکستان: تاریخ میلادی و تعطیلات رسمی این کشور عبارتند از: عید نوروز، عید فطر، عید قربان، اول سال میلادی، روز زن، روز پیروزی در جنگ جهانی دوم، روز استقلال و روز قانون اساسی.

این منطقه از دو هزار سال پیش از میلاد مسیح مسکونی بوده و نشانه‌های زندگی مردم در این دوره زمانی در شهرهای سمرقند، خوارزم، تاشکند و بخارا یافت شده است. این کشور که در کنار جاده تاریخی ابریشم میان اروپا و آسیا قرار دارد، شامل شهرهای باستانی سمرقند و بخاراست، که به خاطر معماری‌های باشکوه‌شان شهرت دارند و زمانی از جمله مراکز غنی بازرگانی و فرهنگی جهان بودند.

صندوق بین‌المللی پول پیش‌بینی کرده بود تولید ناخالص ملی ازبکستان در سال ۲۰۱۹ میلادی در نتیجه جذب سرمایه‌گذاری‌ها به این کشور در سطح ۵٫۵ درصد قرار می‌گیرد و تورم در ازبکستان در سال ۲۰۱۹ میلادی همچنان در سطح سال گذشته میلادی یعنی ۱۵ درصد باقی خواهد ماند.

ازبکستان با بیش از ۳۳ میلیون و ۳۷۵ هزار و ۸۰۰ نفر جمعیت پرجمعیت‌ترین کشور آسیای مرکزی است.

ازبکستان پرجمعیت‌ترین کشور منطقه آسیای میانه است و بزرگ‌ترین تولیدکننده پنبه در جهان به شمار می‌آید. گاز، نفت و طلا از غنی‌ترین منابعی است که در طبیعت این کشور نهفته است و نرخ رشد اقتصادی این کشور در ۶ ماه نخست سال ۲۰۱۹ میلادی ۵٫۸ درصد و تورم ۵٫۶ درصد بوده است.

❖ معادن

خاک ازبکستان از لحاظ منابع زیر زمینی غنی بوده، بیش از ۷۵۰ نوع مواد معدنی در ازبکستان یافت می‌شود که ارزش تقریبی آن بر اساس ارزیابی کارشناسان غربی ۳ هزار میلیارد دلار برآورده شده است. ازبکستان در سطح جهانی از نظر تولید طلا هشتم، از نظر ذخایر اورانیوم هفتم و از نظر تولید آن ۱۲-۱۳ و از نظر تولید مس در رده ۱۱-۱۰ است. دیگر منابع: سنگ آهن (آهن، تیتان، منگنز، کروم) فلزات رنگی (مس، سرب) فلزات نادر (ولفرام، مولیبدن، قلع، بیسموت، جیوه) و فلزات قیمتی (طلا، نقره) یافت می‌شود. این کشور از نظر مصالح ساختمانی بسیار غنی است.

❖ کشاورزی:

ازبکستان کشوری کشاورزی بوده و حدود ۴۰٪ آن را محصولات کشاورزی تشکیل می‌دهد. با توجه به ذوب شدن برف‌ها از اواخر سپتامبر تا آوریل فقط برداشت یک محصول در سال امکان پذیر است. از نظر زراعتی ازبکستان را می‌توان به سه منطقه تقسیم کرد:

مناطق کوهستانی و کوهپایه‌ای ۵/۲۱٪ از خاک ازبکستان را در بر دارد و از جنگل و مرتع پوشیده شده است، باغ میوه و تاکستان در این منطقه یافت می‌شود. پرورش دام شغل اصلی مردم این سرزمین به شمار می‌رود.

❖ مناطق زراعتی:

این بخش ۱۸٪ تمام کشور را در بر می‌گیرد، فرغانه، چرچیک، انگرین، زرافشان، قشقه دریا، سرخان دریا و قسمتی از آمودریا در این منطقه قرار دارند که مهم‌ترین و آبادترین بخش کشور را تشکیل می‌دهند. کشاورزی در این منطقه بستگی به آبیاری مصنوعی دارد. بیش از ۳ میلیون هکتار (۶/۹٪ کل کشور) زمین آبیاری می‌شود.

پنبه، سبزیجات، میوه، برنج و علوفه از محصولات مهم در این مناطق محسوب می‌شوند. مناطق کویری: این منطقه از قیزیل قوم تا فلات امتداد داشته، ۶۰٪ ازبکستان را شامل می‌شود که از نظر کشاورزی عقب مانده ترین بخش کشور محسوب می‌شود.

پنبه: قدیمی‌ترین صنعت کشاورزی در ازبکستان محسوب می‌شود. این محصول یکی از مهم‌ترین ابزار کسب ارز معتبر است. ازبکستان دو، سوم پنبه جمهوری‌های آسیای مرکزی را تولید می‌کند. این کشور چهارمین تولید کننده و سومین صادر کننده پنبه در جهان به شمار می‌رود. (پس از آمریکا و چین)

ابریشم: سابقه پرورش کرم ابریشم در ازبکستان در دره فرغانه به قرن ۴ میلادی برمی‌گردد که ارتباط زیادی با کشت پنبه دارد. زیرا درخت توت در مناطقی که پنبه کشت می‌شود، یافت می‌شود. در سال ۱۹۹۲ ازبکستان با ژاپن قراردادی را برای فروش ابریشم امضا کرد.

حبوبات: بزرگ‌ترین مزارع حبوبات در سمرقند و قشقه دریا قرار دارند. براساس برنامه ریزی‌های به عمل آمده، این کشور بزودی از واردات غلات بی نیاز خواهد شد. دولت ازبکستان پس از استقلال با همکاری اسرائیل در جهت خود کفایی به لحاظ گندم و حبوبات اقداماتی را انجام داده و در این راستا مقادیری از زمین‌های زیر کشت پنبه را تبدیل به کشت گندم، حبوبات و سیب زمینی کرده است. لازم به ذکر است که در زمان شوروی بر اساس سیاست‌های مرکزیت زمین‌های مزروعی ازبکستان غالباً به کشت پنبه که جنبه استراتژیک برای حکومت کمونیستی آن زمان داشته، اختصاص داده شده است.

سبزیجات و میوه: ازبکستان بزرگ‌ترین تولید کننده میوه و سبزیجات در کشورهای مشترک المنافع است که تولیدات آن ۶۰٪ تولیدات CIS را تشکیل می‌دهد.

❖ دامپروری

احشام معمولاً در مناطق قابل آبیاری وجود دارند و چراگاه‌های نسبتاً خشک برای پرورش گوسفند استفاده می‌شود. بیش از ۲۸ میلیون هکتار زمین برای کشاورزی مورد استفاده قرار می‌گیرند که دو، سوم آن برای پرورش دام به کار می‌رود. شیلات: مجتمع «اوزبالیق» از طرف دولت مسئولیت توسعه شیلات را در ازبکستان به عهده دارد. این مجتمع متشکل از ۳۳ واحد مستقل، چهار شرکت ماهیگیری و نه شرکت تولیدی است. انرژی: برای اولین بار در ثادی فرغانه در سال ۱۸۸۰ میلادی معادن نفت و گاز کشف و استخراج آن‌ها از سال ۱۹۰۴ شروع شد. بعدها ذخایر نفت و گاز در جنوب غربی ساساه جبال حصار و در قسمت جلگه‌ای استان‌های قشقه دریا و بخارا کشف شد. معادن گاز در استان بخارا را نیز در سال ۱۹۶۰ کشف کردند. ازبکستان دارای منابع انرژی طبیعی شامل گاز، نفت، ذغال سنگ است. این کشور سومین تولید کننده گاز طبیعی در بین کشورهای مشترک المنافع بعد از روسیه و ترکمنستان بوده و جزء ۱۰ تولید کننده عمده گاز در جهان محسوب می‌شود. ذخایر پیش بینی شده سوخت ازبکستان ۳٪ میلیارد تن نفت و ۲ تریلیون متر مکعب گاز است که بدین ترتیب از نظر ذخایر گاز مقام ۱۳-۱۵ را در جهان داراست. این کشور هم چنین ۳٪ ذخایر و ۵٪ تولید کشورهای مشترک المنافع را در دست دارد.

ازبکستان هم چنین نقش استراتژیکی در تجارت نیروی برق داشته و نیمی از تولید برق آسیای مرکزی را در اختیار دارد. بیشترین بخش تولید انرژی در نیروگاه‌های تجاری از قبیل سیر دریا، تاشکند، نوایی، انگرین، نووانگرین انجام می‌پذیرد. نیروگاه هیدروالکتریک در چارواق و حاجی کنت و نیز ۱۹ نیروگاه هیدروالکتریک کشور بر روی رودخانه چرچیق احداث شده است.

❖ صنایع

حدود ۲۰۰۰ کارخانه در ازبکستان وجود دارد که در بیش از ۱۰۰ رشته صنایع فعال هستند ۴۵٪ کارخانه‌ها در بخش صنایع سنگین ۳۵٪ در بخش صنایع سبک و بقیه در بخش صنایع غذایی مشغول به فعالیت هستند. صنایع در این کشور به صورت یک مجموعه مرتبط به یکدیگر است. پیشرفته ترین بخش صنایع عبارتند از صنایع سبک، صنایع غذایی، صنایع شیمیایی، صنایع ماشین سازی، صنایع ماشین‌های ساختمانی، هواپیما و تراکتور سازی، ماشین‌های پنبه پاک کنی و صنایع نساجی.

❖ واحد پول، اجزا و برابری آنها

این کشور در نوامبر ۱۹۹۳ پول ملی خود را که موقی بود به نام «صوم-کوپن» منتشر کرد. بعد از آن در ژوئیه ۱۹۹۴ ازبکستان پول رایج خود را با نام «صوم» روانه بازار کرد که در ۱۵ اکتبر ۱۹۹۴ میلادی به عنوان تنها پول قابل قبول پرداخت‌ها در این کشور تبدیل شد. واحد کوچکتر از صوم «تین» است و ۱۰۰ تین معادل یک صوم است. در سال ۱۹۹۵ هر ۳۶ صوم برابر با یک دلار آمریکا بود. (در نوامبر ۲۰۱۷ هر دلار معادل ۸۰۰۰ صوم است).

❖ راه آهن

راه آهن ازبکستان دولتی است، تا تاریخ اول مارچ ۱۹۹۵ طول راه آهن مورد بهره برداری شده در ازبکستان ۳۶۵۵/۷ کیلومتر بوده که ۲۷۰ کیلومتر آن برقی است. عرض ریل راه آهن ازبکستان ۱۵۲۰ میلی متر و مطابق استاندارد شوروی است. در حال حاضر راه آهن برقی ازبکستان مسیر تاشکند بخارا را در حدود سه ساعت و چهل دقیقه با استفاده از قطارهای موسوم به افراسیاب طی می کند و در شهرهای سمرقند و نوایی نیز توقف دارد.

❖ جاده ها

ازبکستان یک سیستم نسبتاً مطلوب حمل و نقل جاده ای دارد و شبکه داخلی حمل و نقل قسمت اعظم کشور و خصوصاً بخش متراکم آن را در بر می گیرد. مجموع طول جاده های ازبکستان ۴۳۳۱۸ کیلومتر است که شامل ۳۲۴۳ کیلومتر جاده بین المللی، ۱۸۵۸۲ کیلومتر جاده دولتی و ۲۱۴۹۳ کیلومتر جاده محلی است. روکش ۲۱۷۴۲ کیلومتر از جاده های مذکور ترکیبی از آسفالت- بتن، ۳۳۶ کیلومتر دارای بتن و ۱۷۷۰۸ کیلومتر دارای روکش سیاه است و مابقی جاده ها شنی یا خاکی هستند. در مجموع ۹۵/۴٪ جاده های ازبکستان دارای روکش مناسب هستند. هم چنین ۶۸۶۷ عدد پل مجموعاً به طول ۱۵۵ کیلومتر در ازبکستان وجود دارد.

❖ خطوط مخابراتی

خدمات ارتباطی در ازبکستان زیر نظر وزارت ارتباطات انجام می شود، کیفیت خطوط تلفنی مناسب نیست، دولت در نظر دارد در اولین مرحله نسبت به دیجیتال کردن ۴۰۰ هزار خط تلفن اقدام کند. تقریباً از عمر ۵۰٪ تجهیزات ۳۰-۴۰ سال می گذرد. متوسط ۷/۱۴ خط تلفن برای هر ۱۰۰ نفر و ۲۹ خط تلفن برای هر ۱۰۰ خانوار وجود دارد. شرکت های بهره برداری موبایل مانند Ucell Beelin – Ums در ازبکستان فعال هستند.

عضویت در پیمان ها و سازمان های اقتصادی و بین المللی و منطقه ای

ازبکستان از بدو استقلال به عضویت سازمان های و مجامع اقتصادی و بین المللی و منطقه ای ذیل در آمده است:

-اجلاس مشورתי امنیت و همکاری در اروپا

-سازمان همکاری اقتصادی اکو

-سازمان ملل متحد

-شورای همکاری اقیانوس اطلس شمالی

-کمیته ملی المپیک

-بانک اروپایی ترمیم و توسعه

-اتحادیه بین المللی انرژی

-سازمان بین المللی کار

-شورای همکاری گمرکی

-نهضت عدم تعهد

-بانک جهانی

-بانک بین المللی ترمیم و توسعه

-صندوق بین المللی پول

-سازمان بین المللی هواشناسی

-دفتر بین المللی آفات حیوانی

-اتحادیه جهانی پست

-عضو ناظر در گات

-سازمان بین المللی حمل و نقل

بخش تولیدات صنعتی ۶,۸ درصد، کشاورزی، جنگلداری و پرورش ماهی ۲,۵ درصد، بخش ساخت و ساز ۵,۹ درصد، بخش حمل و نقل ۴,۶ درصد، ارتباطات راه دور ۲,۷ درصد و بخش خدمات ۵ درصد رشد کرده است.

تولید ناخالص داخلی ازبکستان سال گذشته نیز ۵,۱ درصد افزایش یافت و به ۴۰۷ تریلیون و ۵۱۴ میلیارد سوم رسید. سال گذشته بخش تولیدات صنعتی ۱۰,۶ درصد، کشاورزی، جنگلداری و پرورش ماهی ۰,۳ درصد، بخش ساخت و ساز ۹,۹ درصد و بخش خدمات ۵ درصد رشد کرد.

۱۴ میلیون و ۶۰۰ هزار نفر نیروی کار این کشور را تشکیل می‌دهند و بر اساس آمار وزارت کار این کشور، نرخ بیکاری در ازبکستان هشت دهم درصد است و به علاوه ۲۰ درصد نیز جویای کار هستند و ۳۳ درصد از مردم این کشور زیر خط فقر زندگی می‌کنند.

محصولات صادراتی این کشور شامل پنبه، طلا، انرژی، کودهای معدنی، فلزات آهنی و غیرآهنی، منسوجات، محصولات غذایی، ماشین‌آلات و اتوموبیل است که به کشورهای روسیه (۲۳/۸ درصد)، لهستان (۱۱/۷ درصد)، چین (۱۰/۴ درصد)، ترکیه (۷/۷ درصد)، قزاقستان (۵/۹ درصد)، اوکراین (۴/۷ درصد) و بنگلادش (۴/۳ درصد) صادر می‌شود.

محصولات وارداتی این کشور شامل ماشین‌آلات و تجهیزات، مواد غذایی، مواد شیمیایی و فلزات آهنی و غیرآهنی است که از کشورهای روسیه (۲۷/۸ درصد)، کره جنوبی (۱۵/۲ درصد)، چین (۱۰/۴ درصد)، قزاقستان (۷/۳ درصد)، آلمان (۷/۱ درصد)، اوکراین (۴/۸ درصد) و ترکیه (۴/۵ درصد) وارد می‌شود.